

TÍÐARGREIN

Heimastýrið er útgingið:

Nýggja grundlóg og sjálvstøðugan uttanríkispolitikk

Uni Arge

Heimastýrislógin er uppbrúkt, og danska grundlógin forðar fyri, at Føroyar kunnu virka sjálvstøðugt í altjóða málum. Føroyingar mugu samtykkja egna grundlóg og taka valdið á uttanríkismálum, útlendingamálum og rættarskipanini. Ferð skal setast á altjóðarættarligar, lögfrøðiligar og samfelagsligar útbúgvingar á Fróðskaparsetrinum, so Føroyar kunnu nútímansgerast til 21. øld

Skotska fólkaatkvøðan um fullveldi setti ferð aftur á kjakið um, hvørja støðu Føroyar skulu hava í politiskt og búskaparliga altjóðagjörda heiminum, og kjakið var tiltrongt, tí støða Føroya í altjóða samfelagnum er alt annað enn nøktandi. Við avmarkaðum valdsheimildum eru Føroyar okkappingarførar við onnur lond, og hetta forðar fyri politiskari, búskaparligari og umsitingarligari menning.

Summir føroyskir politikarar vilja vera við, at Føroyar sleppa næstan alt, tí siðvenjan hevur gjørt, at so er. Men tað er ikki rætt. Vit taka okkum stundum loyvi til hetta og hatta, tá vit ikki tíma at lurta eftir áhaldandi formaniningunum úr forsætismálaráðnum um donsku grundlógina, men formliga eru Føroyar í einari spennitroyggju, tí 165 ára gamla grundlógin forðar fyri, at vit kunnu føra sjálvstøðugan uttanríkispolitikk.

Aftrat tí hava vit ikki vald á útlendingamálum, sum krevst fyri at kunna skipa landið viðvíkjandi til flyting og uppihaldsloyvum. Rættarskipanin er dansk, hóast fólk í Føroyum hava sera avgjörðar meiningar um, hvussu linir mangir dómur eru í sambandi við grov lógarbrot. Løg-reglan er heldur ikki okkara, hóast vit sjálv kenna sterka trongd til at verja land og siðir ímóti fíggindasinnaðum útlendskum felagsskapum.

Vit mugu víðari

Í 20. øld snúði tjóðarbyggingin seg

um at byggja upp stovnar og feløg, sum kundu fáa Føroyar at virka, t.d. Fróðskaparsetrið, Telefonverkið, SEV, Landsverkfrøðingin, Føroya Fiskasølu, Atlantic Airways, Smyril Line, fiskivinnusitingina, oljuumsitingina, sjúkrahús, postverk og loftmiðlar. Eftir heimastýrislógini tóku vit meira ábyrgd og fleiri kostnaðir á okkum. Vit brynjaðu okkum til økt sjálvstýri.

Men yvirtøkurnar góvu okkum ikki meira grundleggjandi vald, tí hesum forðaði danska grundlógin fyri. Hon læsti og læsir enn Føroyar fastar í donskum áhugamálum, so vit ikki sleppa av fetanum. Sjálvstøðug luttøka í Norðurlandaráðnum, heimshandilsfelagsskapinum WTO, Sameindum Tjóðum, EBS ella ES og Altjóða Olympisku Nevndini er okkum bannað. Vit sleppa bara ikki upp í part.

Hesa støðu eiga vit ikki at tola, tí vit hava ikki ráð til hana. Búskaparlig, politisk og umsitingarlig menning verður skapt við friari samvinnu við onnur lond og altjóða felagsskapir. Har vit eru sjálv, eru vit heil og ikki hálv. Har vit kunnu atkvøða, eru vit áhugaverd sum samstarvsfelagi hjá øðrum. Har vit kunnu samráðast frítt, kunnu vit gera virðismiklar avtalur egna vegna. Frá degi til dags.

Grundlóg og sáttmála

Alt ov fáir føroyskir politikarar vísa á, hvørjar fyrimunir sjálvstøðug luttøka hevur við sær búskaparliga og politiskt. Í politisku skipanini

verður yvirdrivið nógv ljós varpað á Danmark og danskar loysnir. Tilíkk tunnilssjón er fátæklig og ofta heilt láturlig. Danmark er bara ein av mongum møguligum samstarvsfeløgum í verðini – sum enntá er lítil. Restin av verðini liggur víðopin, men vit sleppa bara ikki at vera partur av henni.

Fyri at røkka út í heim krevst at fremja grundleggjandi broytingar í stjórnarrættarligu støðu Føroya. Føroyska grundlógin, sum hevur bíðað eftir at sleppa til fólkaatkvøðu í 15 ár, eigur at verða gjörd liðug og samtykt á fólkaatkvøðu. Hon skal endaliga staðfesta tjóðarrættindi føroyinga, sum vórðu bjargað á fólkaatkvøðuni í 1946, tá ætlanin annars var at avtaka Føroyar sum land við danska stjórnaruppskotinum.

Tá grundlógin er samtykt, skal nýggjur sáttmáli gerast við Danmark, har tjóðarrættindi føroyinga verða staðfest, og har staðfest verður, at Føroyar fáa fult vald á uttanríkismálum, útlendingamálum og rættarskipanini, tó við einum hægstarætti, har altjóða dómur dømja. Full ferð skal setast á at skipa altjóðarættarligar, lögfrøðiligar og samfelagsligar útbúgvingar á Fróðskaparsetrinum og økja samstarvið við altjóða stovnar og felagsskapir.

Ringrás av spiltari orku

Eitt land er bara kappingarført, tá tað hevur fullan avgerðarrætt. Avgerðarrætturin er lykilin til óvunnið ríkidømi og ta virðing,

sum mótparturin fær, tá tú møtir upp og setir fram tíni krøv. Danska limakortið hjá Føroyum á altjóða pallinum er ein illusoriskur stuðul, tí føroysk og dansk áhugamál eru nærur aldrin tey somu. Tvídráttirnir millum hesi áhugamál eru ein ævig ringrás av spiltari politiskari orku.

Tá tvídráttirnir halda uppat, verða føroyskir veljarar spardir fyri mong uppslítandi kjak, ið bara tykja at hava til endamáls at halda lív í føroyskum livibreyðspolitkarum. Summi liva av at spæla meklarar millum Danmark og Føroyar á fólkatingi, og summi liva av at steðga øllum tjóðskaparligum framstigum við at spjaða ótta um framtíðina. Onnur krevja loysing beinanvegin, men siga ikki hvussu, og liva so av tí.

Frælsið á tingi at skava í lakknum innlendis er vítt, men førir ongan veg við ongum altjóða heimildum. Okkara hugflog røkkur bara til at bora tunlar. Vit fyrigykla okkum, at tilíkk lokalmál eru stórmál, men tað eru tey ikki. Stórmálini bíða eftir okkum úti í heimi. Á pallinum, har tær stóru politisku avgerðirnar verða tiknar. Tann búskaparvøkstur, sum bíðar eftir okkum, fer eisini at skapa nógv størri sosialan tryggleika í Føroyum.

Altjóðagjörðar Føroyar

Fáa Føroyar fult vald á uttanríkismálum, útlendingamálum og rættarskipanini, og ein nýggjur

sáttmáli verður gjørdur at seta í staðin fyri heimastýrslógina, fara Føroyar at flyta seg úr tí avmarkandi heimastýrinum í eina nýggja altjóðagjörda menningartíð. Vit fara at mennast politiskt, vaksa búskaparliga og búnast umsitingarliga, tí fólk fara at kenna tað sum eina æru og avbjóðing at byggja einar nýmótans Føroyar.

Hvørt ár fer ein hópur av ung-fólkum uttanlands at útbúgva seg, men mong koma ikki aftur, tí tey kenna ikki, at tey hava spennandi stórv at koma aftur til. Vantandi ambitionirnar hjá politisku Føroyum og útlitini til persónliga stagnatión í einum klandursraktum dunnuhyli, sum onki vil ella kann í altjóða høpi, munnu ræða mong klók og arbeidssom fólk langt burtur frá Føroyum – kanska fyri lívið.

Ikki minst tí má leggjast á annan bógv. Hvussu nýggja skipanin millum Føroyar og Danmark skal eita, finna samráðingarfólkini útav, tá nýggi sáttmálin skal gerast. Málið má tó vera greitt: Vit skulu hava fatur á grundleggjandi valdsamboðnum, sum kunnu lyfta okkum úr heimastýrisfortíðini upp á altjóða pallin sum ein framfýsin sjálvstøðugur leikari í nútíðini, tí vit skulu skapa vøkstur! Tá fer blokkstuðulin eisini skjótt í søguna.